

פרשת משפטים

1. שמות כד, ז: וַיִּקְוּ סֵפֶר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנוֹ הַגָּם וַיֹּאמְרוּ כָּל אִשְׂרָיִם דְּבַר ה' וַיִּשְׁמָעוּ:

2. הרב יעקב משה חרל"פ, מי מרום, חלק ה (נימוקי המקראות), עמ' קסה: במדרש (שמות רבה מב, ח): "רבי מאיר אומר אף לא יום אחד היה אלא היו עומדים בסיני ואמרו בפיהם ולבם מכוון לעבודה זרה שנאמר 'וַיִּפְתְּחוּ בְּפִיהֶם' (תהלים עח, לו)". אין הכוונה שכיוונו לעבודה זרה ונשארו חלילה בכוונה זו, אלא בא לומר כי גם אז לא נעקר היצר הרע מליבם כליל, ואף על פי שהתרומומו כל כך עד שאמרו נעשה ונשמע, בכל זאת קשקש בלבם גם אז היצר הרע לכוון לעבודה זרה, אלא שלחמו בו ונצחו אותו וענו ואמרו במסירות נפש נעשה ונשמע, ובא זה ללמדנו דעת כמה שפל הוא האדם, שאף בשעה שהוא נמצא במדרגה גדולה עד מאד, גם אז הטבע עושה את שלו ובלבו יחשוב דברים הפוכים מן הקצה אל הקצה.

3. רבי יוסף אבן צדיק (נפטר בשנת 1149 למנינם), העולם הקטן ד, א: אמתת מלת יצר היא לקוחה מן יצר, כלומר יצירה שנוצר עליה האדם וטבע שהוטבע בו.

4. רבי צדוק הכהן מלובלין, צדקת הצדיק, אות מז: כל הכוחות הנטועות בכל נפש מישראל אין לחשוב שהוא רע גמור ושצריך להיות הפכו, כי אין לך שום מדה וכוח שאין בה צד טוב גם כן, רק צריך שישתמש בה כפי רצון השם יתברך. ואם אינו כפי רצון השם יתברך (אז) גם המידות הטובות רעות.

5. רבי צדוק הכהן מלובלין, רסיסי לילה, יג: כל שיש בו חסרון עצום – הוא כלי גם כן לשלימות מופלג, אם יזכה. הנ"ל, צדקת הצדיק, אות מד: מי שיש לו תשוקה גדולה לתאוות הגוף, אל יתעצב בזה לחשוב כמה פגום הוא שיש לו תשוקה כל כך, כי אדרבה הוא כלי מוכן לתוקף אהבת ותשוקת דרישת האמת. וכמו שניחמו ההוא סבא (אשר הוא אליהו לדעת יש מפרשים...) לאביי ...

6. שמונה קבצים ב, רכד: אין להתפעל ממה שהלב מושך לפעמים לאיזה תאוה או לאיזו מידה שאינה מהוגנת, ולהחליט בשביל כך שאין הולם לו כל הופעה עליונה של חכמת קודש. פתיות היא זו. האדם נתון תמיד בסכך של חיים גופניים, חכמת אלהים מקדשת את חייו, וגם מגדלת אותם. סוערים בלב לפעמים דמיונות ונטיות בלתי רצויות, שהם עומדים מוכנים להתבטל מפני הדר ד', המתגלה בנשמה בהדרת קודש.

7. קהלת רבה ג, טו: "והנה טוב" – זה יצר טוב, "מאד" – זה יצר הרע. וכי יצר הרע טוב מאד? אלא ללמדך שאילו יצר הרע לא בנה אדם בית ולא נשא אשה ולא הוליד בנים ... משל למה הדבר דומה, למלך שהיו לו שני בנים אחד גדול ואחד קטן, הגדול מכבד והקטן מטנף, אף על פי כן הוא אוהב את הקטן יותר מן הגדול.

8. אורות הקודש, חלק ג, עמ' רצח: יצרא דעריות יוכל ללפף את האדם יותר עמוק מהשורש של קישור החיים שלו עצמו, מפני שהוא נעוץ בנטיית המשך החיים של הדורות כולם.

9. קידושין מ, ב: למה צדיקים נמשלים בעולם הזה - לאילן שכולו עומד במקום טהרה ונופו נוטה למקום טומאה ... ולמה רשעים דומים בעולם הזה - לאילן שכולו עומד במקום טומאה ונופו נוטה למקום טהרה.

10. רבי נתן מנעמירוב, לקוטי הלכות, יורה דעה, הל' שילוח הקן ד: יש טועים בדעתם לומר שמי שזוכה למעלת הגדולים שוב אין צריך מלחמה כלל. אבל באמת הוא טעות, כי אפילו גדולי הצדיקים יש לכל אחד ואחד מלחמה גדולה עם בחינת היצר הרע של מעלה ...

11. קידושין פא, א: הנך שבויתא דאתאי לנהרדעא, אסקינהו לבי רב עמרם חסידא, אשקולו דרגא מקמייהו, בהדי דקא חלפה חדא מנייהו נפל נהורא באיפומא, שקליה רב עמרם לדרגא דלא הוו יכלין בי עשרה למדלייא, דלייא לחודיה. סליק ואזיל, כי מטא לפלגא דרגא איפשא, רמא קלא: נורא בי עמרם! אתו רבנן, אמרו ליה: כסיפתין! אמר להו: מוטב תיכספו בי עמרם בעלמא הדין, ולא תיכספו מיניה לעלמא דאתי. אשבעיה דינפק מיניה, נפק מיניה כי עמודא דנורא, אמר ליה: חזי, דאת נורא ואנא בישראל, ואנא עדיפנא מינך.

רבי מאיר הוה מתלוצץ בעוברי עבירה, יומא חד אידמי ליה שטן כאיתתא בהך גיסא דנהרא, לא הוה מברא, נקט מצרא וקא עבר. כי מטא פלגא מצרא שבקיה, אמר: אי לאו דקא מכרזי ברקיעא הזהרו בר' מאיר ותורתו, שויתיה לרמך תרתי מעי.
ר' עקיבא הוה מתלוצץ בעוברי עבירה, יומא חד אידמי ליה שטן כאיתתא בריש דיקלא, נקטיה לדיקלא וקסליק ואזיל. כי מטא לפלגיה דדיקלא שבקיה, אמר: אי לאו דמכרזי ברקיעא הזהרו ברבי עקיבא ותורתו, שויתיה לרמך תרתי מעי.

12. רבי נחמן מברסלב, ח"י מוהר"ן, אות תנג: אמר: כמו שאתם רואים אותי רצוני לומר שבודאי אתם מחזיקים אותי לצדיק גמור, אף על פי כן אם הייתי עובר חס ושלוש עבירה גדולה ביותר, אף על פי כן לא הייתה העבירה משלכת אותי כלל רק הייתי אחר העבירה איש כשר כמו קודם, רק אחר כך הייתי עושה תשובה.

13. פנקס פ"א, אות טו: הצדיק האמיתי אינו נופל בדעתו מפני שום מאורע. אפילו כשיזדמן לו שלפי דעתו נפל בחטאים עצומים עד אשר אולה ממנו כל תקוה, משם יבקש את אור ד' וימצאהו ...

14. אגרות הראי"ה, אגרת עט: האדם לא נברא גם כן באופן כזה שלא יחטא כלו, כי אם שיהיה מן החטא, ואם ישגה ויחטא - ישוב.

15. אורות התשובה ה, ו: מבלעדי מחשבת התשובה, מנוחתה ובטחונה, לא יוכל האדם למצוא מנוח, והחיים הרוחניים לא יוכלו להתפתח בעולם. החוש המוסרי תובע מהאדם את הצדק והטוב, את השלמות, - והשלמות המוסרית כמה רחוקה היא מהאדם להגשימה בפועל, וכמה כחו חלש לכוון מעשיו אל הטוהר של אידיאל הצדק הגמור! ואיך ישאף אל מה שאיננו ביכלתו כלל? לזאת התשובה היא טבעית לאדם, - והיא משלימתו. אם האדם עלול תמיד למכשול, להיות פוגם בצדק ובמוסר, אין זה פוגם את שלמותו, מאחר שעיקר יסוד השלמות שלו היא העריגה והחפץ הקבוע אל השלמות. והחפץ הזה הוא יסוד התשובה, שהיא מנצחת תמיד על דרכו בחיים ומשלימתו באמת.

16. הרב יעקב משה חרל"פ, מי מרום, חלק ה (נימוקי המקראות), עמ' טז: יסוד הבחירה הוא שהטוב יהיה בפועל והרע רק בכוח, ובזמן שהרע יוצא מן הכוח אל הפועל אז הוא משתלט על האדם ומעביר ממנו את כל סגולת הבחירה שלו, עד שהוא נעשה כאנוס מצד יצרו הכופה עליו הר כגיגית, ובוה הוא מסיר ממנו את צלם האלוקים שבו. אבל בא הנחש והפך את הקערה על פיה וטען בפניהם, שעתה לפני שאתם נכשלים בחטא אינכם בעלי בחירה כלל, ורק על ידי החטא שגם הרע יצא מן הכח אל הפועל, רק אז יהיו בעלי בחירה אמיתיים "יִדְעֵי טוֹב וְרָע" (בראשית ג, ה).

ופיתוי זה הוא חורז על כל העולם מיני אז ועד עתה, שלכל אחד אחד נדמה שעל ידי שמונעים ממנו את פעולת הרע שוללים ממנו את זכות הבחירה שלו, ומאחר שכל אושרו של האדם היא הבחירה, על כן אינו חש לכל רגש ויושר ומוסר כליות, ובוחר דווקא ברע, ובל ידע כי דווקא בזה עצמו הוא מסלק מעליו את סגולת הבחירה ואוסר את עצמו באזיקים ובכבלי ברזל של הרע ללכת מדחי אל דחי.